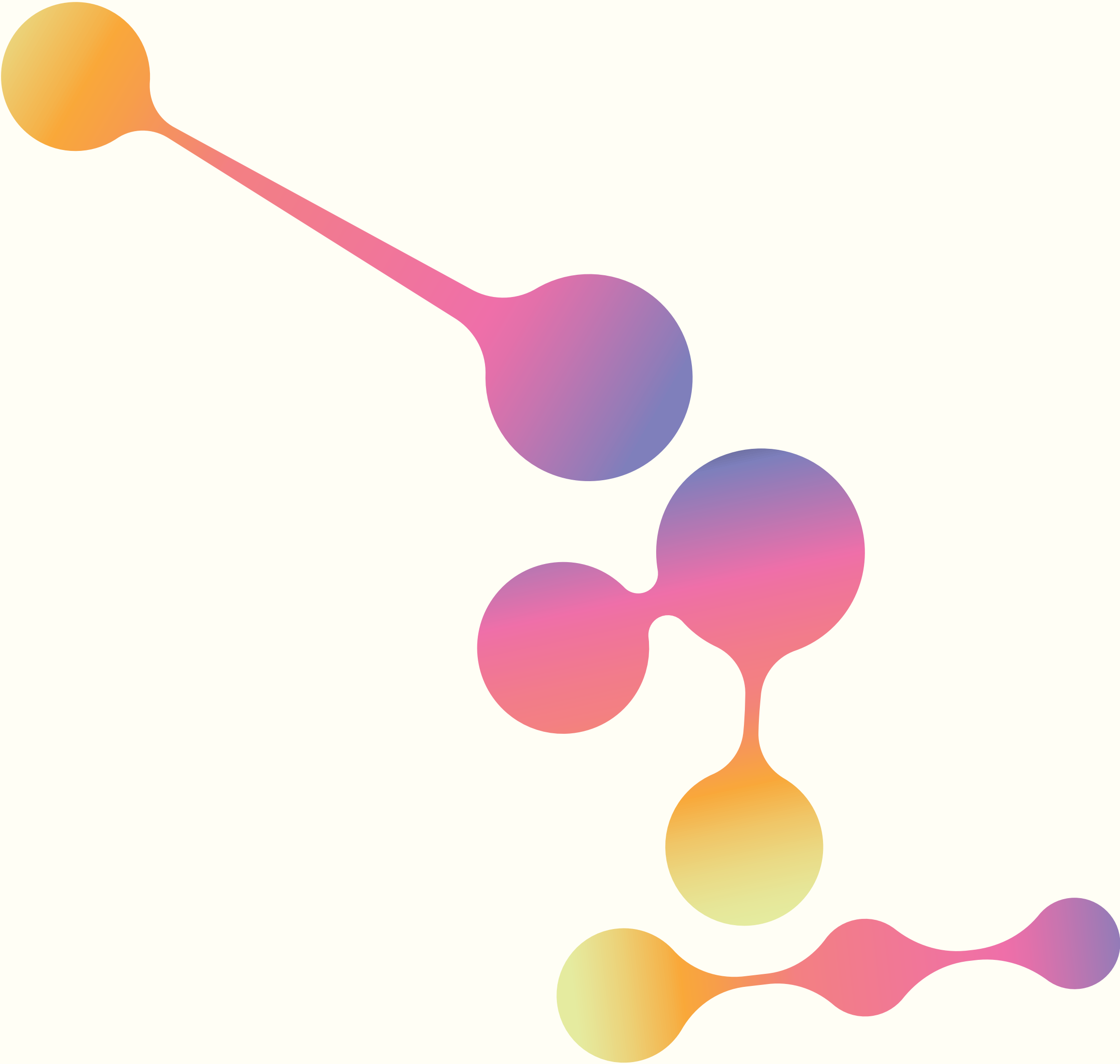

WłączaMY!

**Krótki poradnik na temat
inkluzywności online**

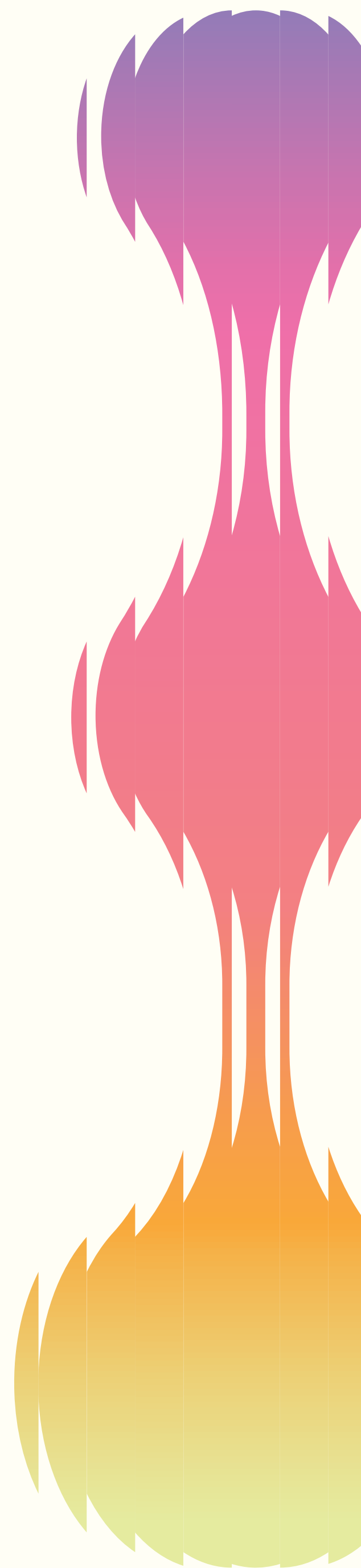

Dlaczego i dla kogo opracowaliśmy nasz poradnik?

Cyfrowy świat, mimo swojego ogromnego potencjału, wciąż pozostaje miejscem pełnym barier. Wiele z nich wynika po prostu z niedopasowania narzędzi, języka czy rozwiązań technologicznych do różnorodnych potrzeb użytkowników. Ten poradnik powstał właśnie po to, by pomóc je dostrzegać i skutecznie usuwać.

Skierowany jest do przedstawicieli i przedstawicielek biznesu, do organizacji społecznych oraz młodych liderów i liderek – wszystkich, którzy chcą działać bardziej świadomie i inkluzywnie. Zawarte w nim treści stanowią nie tylko diagnozę aktualnych problemów związanych z wykluczeniem cyfrowym i algorytmicznym, ale przede wszystkim zbiór możliwych do wdrożenia rozwiązań. Inspirujemy, edukujemy i zachęcamy do podejmowania działań, które uwzględniają różnorodność użytkowników już na etapie projektowania.

Poradnik bazuje na doświadczeniach programu „UsuwaMY bariery!” – edukacyjnej inicjatywy Fundacji Zwolnieni z Teorii, realizowanej we współpracy z firmą Autopay oraz SWPS Innowacje. Głos młodzieży, ekspertek i ekspertów oraz praktyczne przykłady pokazują, że inkluzywność to nie tylko idea, ale konkretna droga do budowania bardziej sprawiedliwego świata – także online.

Podziękowania

Ten poradnik to efekt wspólnego zaangażowania w istotny temat, współpracy i wiary, że technologia może łączyć, a nie dzielić. Autopay oraz Fundacja Zwolnieni z Teorii umożliwiają wyjście poza utarte schematy i autentyczną aktywność w edukacji młodzieży. Wsparcie merytoryczne Autopay, czas i entuzjazm są kluczowe na każdym etapie programu.

Dziękujemy zespołowi SWPS Innowacje, a w szczególności dr. Kubie Piwowarowi, Karolinie Szostak-Zarodzie i wszystkim ekspertom i ekspertkom, którzy podzielili się swoją wiedzą, pomagali zrozumieć złożoność problemu i wskazywali konkretne drogi jego rozwiązywania. Wdzięczność kierujemy także do Kamila Śliwowskiego, który zaangażował się w projekt, dzieląc się swoim wieloletnim doświadczeniem pracy z różnorodnymi grupami.

Ogromne podziękowania kierujemy także do uczestników i uczestniczek programu – Wasze działania, zaangażowanie i perspektywa nadały temu poradnikowi wyjątkową wartość. Pokazaliście, że młodzież potrafi nie tylko diagnozować problemy, ale też skutecznie na nie odpowiadać.

Dziękujemy za każdą rozmowę, uwagę i komentarz. Razem stworzyliśmy przewodnik, który rozwija się wraz technologią, a który – jak mamy nadzieję – już teraz ma moc zmieniać świat cyfrowy: krok po kroku, bariera po barierze.

Spis treści

6

Wstęp

8

O programie

13

Inkluzywność teraz

Ogólna analiza sytuacji wyjściowej związanej z dostępnością cyfrową, współczesne potrzeby i problemy grup odbiorców, potrzeby rynkowe – Kamil Śliwowski

21

Dostępność młodym okiem

Jak młodzież postrzega dostępność w erze cyfrowej – uczestnicy programu

34

Wykluczenie algorytmiczne

Czym jest i jakie ma konsekwencje – dr Kuba Piwowar, SWPS Innowacje

43

Jak włączać?

O podejściu włączającym na co dzień i języku inkluzywnym – Karolina Szostak-Zaroda, SWPS Innowacje

56

Gdzie szukać inspiracji?

Zestaw rozwiązań, organizacji, linków / publikacji

63

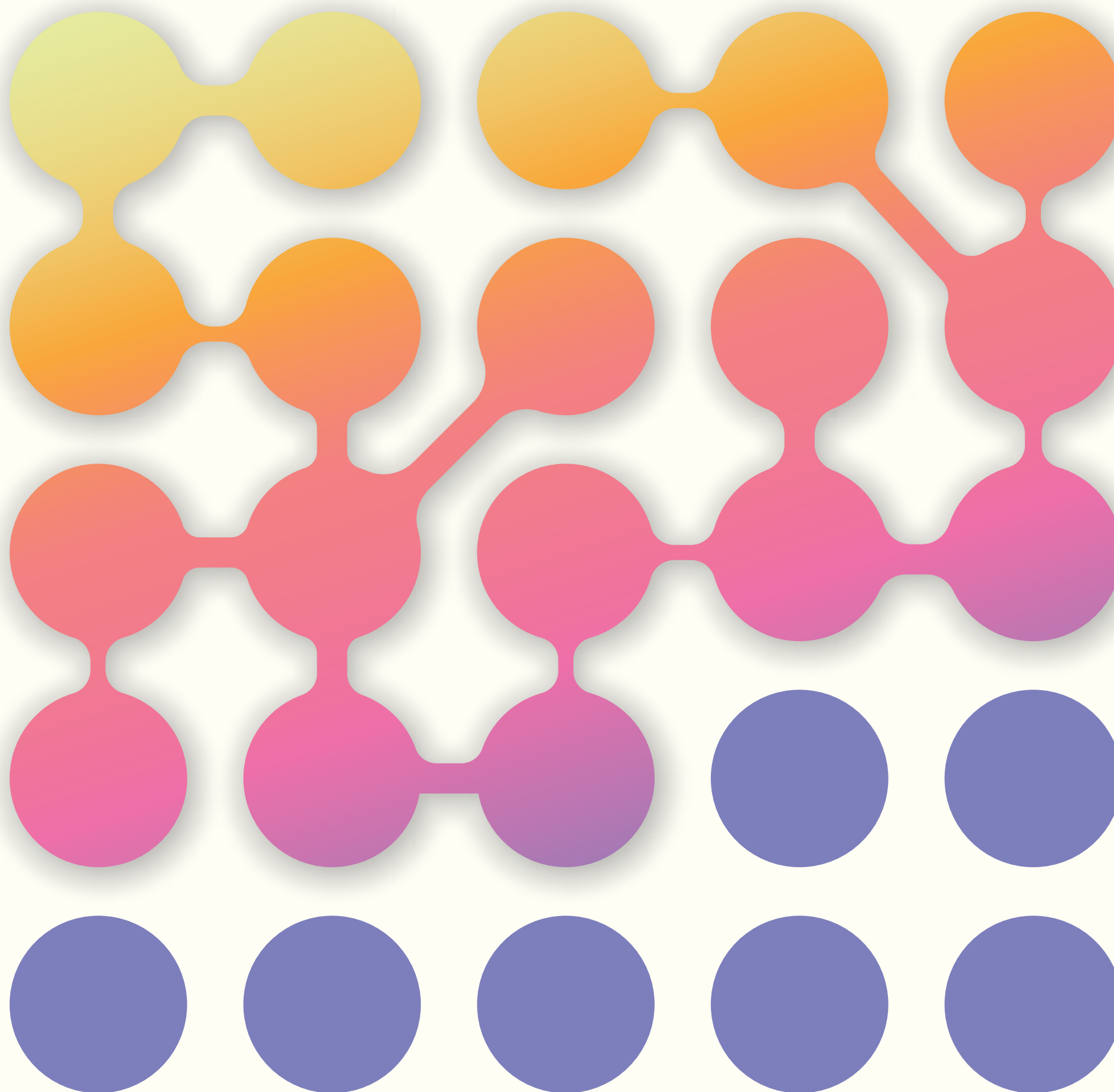
Twórcy Poradnika

Wstęp do Poradnika

Czy nowoczesna technologia naprawdę jest dostępna?

„To my mamy stworzyć lepszy świat, w którym będziemy żyć” – te słowa wyrażają przekonanie aż 72% młodych osób, według raportu Mediahub, analizującego wartości i postawy Generacji Z, czyli pokolenia wychowanego w dynamicznie rozwijającym się środowisku technologicznym. Dla tych młodych ludzi technologie stanowią wyjątkowo istotną część życia i narzędzie do inicjowania zmian społecznych. Nowoczesne rozwiązania cyfrowe mają ogromny potencjał poprawy jakości życia. Jednak w rzeczywistości napotykamy wyzwania związane z ich dostępnością. Algorytmy, które kształtują codzienne, ludzkie decyzje – od rekrutacji do wymarzonej szkoły, przez zakupy internetowe, po dostęp do rzetelnych informacji – mogą wzmacniać istniejące nierówności, które marginalizują osoby o odmiennych cechach demograficznych czy kulturowych.

Aby odpowiedzieć na ten problem, angażujemy świadomą młodzież i wspólnie organizujemy program „UsuwaMY bariery!”, który realizuje Fundacja Zwolnieni z Teorii, we współpracy z Autopay i zespołem eksperckim SWPS Innowacje. Jego cel to wsparcie młodzieży w tworzeniu rozwiązań technologicznych przyjaznych dla każdego.

72% osób
z pokolenia GenZ chce
tworzyć lepszy świat.

O programie

W ciągu dwóch edycji, program zgromadził już łącznie 264 uczestników i uczestniczki z całej Polski, którzy ukończyli 39 wyjątkowych projektów, a te wpłynęły swoimi działaniami na ponad 412,5 tys. odbiorców.

Niezwykle ważnymi aspektami programu są wsparcie merytoryczne, a także budowanie społeczności wśród młodych zaangażowanych społecznie. Młodzież pracowała na platformie Zwolnionych z Teorii oraz w zamkniętej grupie na Facebooku, gdzie wymieniała się doświadczeniami i dopingowała siebie nawzajem w realizacji swoich projektów. Uczestnicy i uczestniczki regularnie otrzymywali materiały szkoleniowe (np. poradnik o języku inkluzyjnym), które wspierały ich w projektowaniu bardziej dostępnych rozwiązań. Każdy zespół mógł także omówić swoje projekty z przedstawicielami Autopay i SWPS Innowacje podczas indywidualnych konsultacji, w takich obszarach jak: dostępność cyfrowa, projektowanie inkluzyjnych stron internetowych czy komunikacja w mediach społecznościowych.

Jednym z kluczowych elementów programu jest zjazd szkoleniowy, który odbywa się w siedzibie firmy Autopay, w Sopocie. Uczestnicy i uczestniczki mają okazję wziąć udział w warsztatach na temat wykluczenia algorytmicznego czy zrozumienia tematu inkluzywności, dzięki wsparciu ekspertów SWPS Innowacje. Przedstawiciele Autopay wprowadzają zaś młodzież w świat tworzenia stron internetowych dostosowanych do osób o różnych potrzebach czy etycznego i kreatywnego wykorzystania sztucznej inteligencji.

Młodzi proponują rozwiązania

„Z chłopakami zauważyliśmy, że piękno kultury nie zawsze jest dostępne dla wszystkich np. dla osób wykluczonych z życia społecznego przez fobie społeczne czy starość (...)”

– mówi Maciej, jeden z twórców projektu „Wirtualne Społeczeństwo”. W gronie czworga uczniów technikum z Kępna, odpowiedzieli na wyzwania osób niezdolnych do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania z powodu niepełnosprawności, wieku, fobii społecznych lub zaburzeń lękowych. Poprzez wirtualne spacer i nagrania, umożliwili szerokiemu gronu odbiorców odwiedzenie miejsc publicznych, takich jak: muzea, wystawy czy parki. Projekt „Wirtualne Społeczeństwo” w 2024 roku został wyróżniony Złotym Wilkiem, czyli nagrodą za najlepsze osiągnięcia w Olimpiadzie Zwolnieni z Teorii, w skali całej Polski.

Drugim projektem nagrodzonym w dziesiątej edycji Olimpiady i pierwszej edycji programu był „LOcal Events”, który wziął sobie za cel integrację społeczności lokalnej przez stworzenie platformy internetowej, która zbiera informacje o wydarzeniach w okolicy. Strona oferuje filtrowanie według daty, tematyki czy lokalizacji. Dodatkowy kalendarz ułatwia planowanie udziału. Dzięki temu projekt wspiera lokalne inicjatywy, promuje zaangażowanie społeczne i zwiększa widoczność działań w regionie, a także ułatwia dostęp do wydarzeń osobom, które doświadczają trudności w korzystaniu z Internetu.

Z kolei zdobywcy Srebrnego Wilka z Piotrkowa Trybunalskiego, czyli „Mistrzowie Pythona”, zauważyli, że umiejętność programowania można kształtować bardzo wcześnie i u wszystkich, niezależnie od przynależności do grupy społecznej. Zespół zorganizował warsztaty skierowane do uczniów klas 4-8 szkół podstawowych, by w przystępny sposób wprowadzić ich w ten świat. „**Najważniejsze dla nas przy projektowaniu zajęć było to, żeby lekcje były ciekawe, a uczniowie widzieli, co się dzieje. Natomiast dla nas ważne było, aby używać najnowszych technologii i aby pisać kod, który byłby uznany za całkiem dobry**” – mówi Michał, który przeprowadził 14 spotkań dla prawie 300 uczniów z 5 różnych szkół. Młodzież rozwijała nie tylko umiejętności techniczne, ale także logiczne myślenie i kreatywność. Każda edycja programu „UsuwaMY bariery!” kończy się w maju podczas Wielkiego Finału Olimpiady Zwolnieni z Teorii. Wyróżniamy tam najbardziej innowacyjne projekty. To wszystko dopiero początek – w planach są już kolejne edycje!

Co dalej z barierami w technologiach?

Inkluzywność przestaje być wyłącznie moralnym zobowiązaniem, a staje się strategicznym elementem rozwoju technologii i społeczeństw przyszłości.

Program - realizowany przez Fundację Zwolnieni z Teorii, we współpracy z Autopay i zespołem eksperckim SWPS Innowacje - to nie tylko inwestycja w przyszłość młodych ludzi, ale i krok ku bardziej dostępnym technologiom. **Przełamując bariery, inspirujemy do działania i pokazujemy, że inkluzywność jest wartością, którą można wprowadzać w życie tu i teraz.** Wierzimy, że lektura tego poradnika stanie się dla Ciebie inspiracją do podobnych działań – niezależnie od tego, czy jesteś uczniem, uczennicą, nauczycielem, nauczycielką, liderem czy liderką biznesu. Wspólnie możemy tworzyć świat bardziej przyjazny dla wszystkich.

Inkluzywność teraz

Nowe możliwości, nowe potrzeby, nowe nierówności

Kamil Śliwowski

Technologie stają się jeszcze bardziej użyteczne dla coraz większych grup odbiorców. Dzięki sieci, informacje i wiedza są dostępne na wyciągnięcie ręki. Dzieła kultury przestały być ograniczone fizycznie tylko dla osób, które mogą odwiedzić muzeum czy galerię. Dzięki mediom społecznościowym i aplikacjom, wideo twórcy i twórczynie popularyzują nie tylko rozrywkę, ale również wiedzę naukową na sposoby, które docierają szerzej i angażują publiczność bardziej niż tekst. Tworzenie treści nigdy nie było prostsze, szczególnie dzięki generowaniu z pomocą sztucznej inteligencji obrazów, tekstu, a nawet całych aplikacji i stron w trybie zwanym „vibe coding” (kodowanie intuicyjne, bez umiejętności). Czy kolejne możliwości, które dają nam technologie cyfrowe, sprawiają, że nasze potrzeby są lepiej zaspokajane? Czy może tworzą nowe potrzeby i nowe wyzwania?

2001 – OECD po raz pierwszy zdefiniowało pojęcie wykluczenia cyfrowego.

Potrzeby w sieci

OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju), której Polska jest państwem członkowskim, zdefiniowała wykluczenie cyfrowe już w 2001 roku. Po dwudziestu latach ich definicja nadal podpowiada nam to, że wykluczenie cyfrowe to coś więcej niż tylko kwestia dostępności do technologii. Prawdziwa inkluzywność cyfrowa to także równy dostęp do korzyści płynących z technologii i możliwości zaspokojenia naszych potrzeb. Po dwóch dekadach, w których do rewolucji internetowej dołączyły smartfony, media społecznościowe i łatwo dostępne narzędzia sztucznej inteligencji, sposoby zaspokajania naszych potrzeb zmieniają się w miarę rozwoju tych technologii.

Zdobycie popularności w sieci, bycie influencerami lub youtuberami, to nie tylko pragnienie popularności i wpływu. To, co tworzy z tego trendu nową potrzebę to również zmieniająca się sytuacja ekonomiczna. Bycie osobą widoczną w sieci coraz częściej potrzebne jest, aby działać społecznie, budować czy rozwijać biznes. Raport spoglądający w niedaleką przyszłość (tzw. foresight) banku BNP Paribas z 2022 roku przewiduje, że w ciągu kilkunastu lat, prawie każdy i każda z nas będzie musiała pracować przynajmniej częściowo promując siebie cyfrowo (niekoniecznie kreatywnie), a dla wielu osób będzie to ważne uzupełnienie dochodu.

Zmiany w komunikacji w sieci wpływają również na nasze relacje. Coraz częściej poznajemy i utrzymujemy relacje przez komunikatory i społeczności online. Nabieramy także nowych nawyków np. korzystanie ze smartfonów podczas spędzania czasu twarzą w twarz z bliskim. Przyzwyczajenie stałego dostępu do sieci uruchomiło odwrotną potrzebę: dbania

o cyfrową higienę (zdrowe nawyki korzystania z technologii ekranowych) czy nawet prawa do odłączenia (prawo pracowników do możliwości nieodpowiadania na komunikację elektroniczną poza czasem pracy), które wprowadzono we Francji i dyskutuje się w kolejnych państwach.

**Wszystkie 64 strony
w pełnym raporcie**

dostępnym pod adresem
<https://autopay.pl/baza-wiedzy>

WłączaMY!

Krótki poradnik na temat
inkluzywności online

zwolnieni ^z
teorii

Autopay

Uniwersytet
SWPS

OTWARTE
ZASOBY